

CÜMLENİN ÖĞELERİ

Öge: Cümleyi oluşturan bölümlerin her birine

öge denir.

TEMEL ÖGELER

A) Yüklem

B) Özne (Kim, Ne?)

- Gerçek Özne
- Sözde Özne

YARDIMCI ÖGELER

A) Nesne

- Belirtili Nesne (Kimi, Neyi?)
- Belirtisiz Nesne (Ne? Özneyi bulduktan sonra)

B) Yer Tamlayıcı (Dolaylı Tümlaç)

- (Neye, Neyde, Neyden,
- Kime, Kimde, Kimden,
- Nereye, Nerede, Nereden?)

C) Zarf Tamlayıcı (Zarf Tümlacı)

- (Ne zaman, Nasıl, Ne kadar, Niçin,
- Nereye (içeri, dışarı, aşağı, yukarı vb.)
- Neyle, Kimle?)

Önce yüklem, sonra özne ve sonra tümlaçler aranır. Sorular yükleme sorulup alınan cevaplar yüklemle birlikte tekrar edilmelidir.

Tamlamalar, deyimler, ikilemeler ve birleşik eylemler bir bütündür, öğeler bulunurken bölünmez.

TEMEL ÖGELER

1) YÜKLEM

1- Cümlenin temel ögesidir. Cümle yargı bildiren bir söz; yüklem de yargıyı üstlenen öge olduğuna göre yüklemsiz bir cümle olamaz.

2- Yüklem, tek kelimedenden de oluşabilir bir kelime grubundan da.

3- Cümle oluşturmaya yeterli olan tek öge yüklemdir.

4- Diğer unsurlar, yüklem anlamını desteklemek üzere cümlede bulunur.

Yüklem fiil de olabilir isim de.

Örnek:

Tabiattaki en iç açıcı renk **yeşildir.**
yüklem

Bu yıl kış erken **geldi.**
yüklem

Birden **kapandı** birbirini ardınca perdeler.
yüklem

Çocuğun **etekleri zil çaldı.**
yüklem

2) ÖZNE

Cümlede bildirilen işi, oluşu, hareketi, durumu, kılışı yerine getiren; hakkında bilgi ve haber verilen ögedir. Yani yapanı veya olanı karşılayan unsurdur.

Özne, yükleme sorulan "ne?, kim?"

sorularının cevabıdır.

Örnek:

Kuşlar yine yolculuğa başladı.

Başlayan ne? - Kuşlar (Özne)

Herkes meraklı gözlerle bakıyordu.

Bakan kim? - Herkes (Özne)

Özne cümle içinde verilmemişse **gizli**

öznedir. Gizli özne de gerçek öznedir.

Örnek:

Dersine iyi çalışmış.

Çalışan kim? O : gizli özne

Tiyatroya gelecekler.

Gelecek olanlar kim? Onlar : gizli özne

İşten etkilenen nesneyken başkası tarafından anlamı katılarak özne sorusuna yanıt veren kelimelere **sözde özne** denir.

Örnek:

Öğrenciler sınıfları süsledi.

Süsleyen kim? - Öğrenciler : Özne

Sınıflar süslendi.

Süslenen ne? - Sınıflar: Sözde özne. Çünkü iş süslenme değil süslemedir. Sınıflar başkası tarafından süslenmiştir.

Kitaplar dağıtıldı.

Dağıtılan ne? - Kitaplar : Sözde özne. Çünkü iş dağıtılma değil dağıtmadır. Kitaplar başkası tarafından dağıtılmıştır.

YARDIMCI ÖĞELER

1) NESNE (DÜZ TÜMLEC)

- a) **Belirtili Nesne** : İsmi -i hal ekini alır.
Yükleme sorulan “**neyi, kimi?**” sorularının cevabını verir.

Kedi sütü döktü.

Kedi neyi döktü? : Sütü – Belirtili Nesne

Ali’yi müdür çağırdı.

Müdür kimi çağırdı? : Ali’yi - Belirtili Nesne

Mert kitabın sayfalarını yırtmış.

Mert neyi yırtmış? : kitabın sayfalarını – Belirtili Nesne

- a) **Belirtisiz Nesne** : İsmi yalın halinde olur.
Yükleme, özneyi bulduktan sonra sorulan “**Ne?**” sorusunun cevabını verir.

Annem pazardan elma aldı.

Aldı yüklem.

Alan kim? - Annem: özne

Annem ne aldı? - Elma : Belirtisiz nesne

2) YER TAMLAYICISI (DOLAYLI TÜMLEC)

-e, -de, -den ekini alan tümleçlerdir. Yüklem sorulan “**neye, neyde, neyden, kime, kimde, kimden, nereye, nerede, nereden?**” sorularının cevabını verir.

Benim çiçeklerime kimse zarar veremez.

Zarar veremez: Yüklem

Zarar veremeyen kim? – Kimse : özne

Kimse neye zarar veremez? – Benim çiçeklerime : yer tamlayıcı

Tebeşir kirecten yapılır.

Yer Tamlayıcısı

Nereden geliyorsun?

Yer Tamlayıcısı

Bu sabah yağmur var İstanbul’da

Yer Tamlayıcısı

3) ZARF TAMLAYICISI (ZARF TÜMLECİ)

“Ne zaman, nasıl, ne kadar, nereye, niçin, neyle, kimle?” sorularıyla bulunur.

Seni **bugün** okul müdürü **çağırdı**. (Ne zaman çağırdı?)
Zarf Tamlayıcısı

Ben onu **çok seviyordum**. (Ne kadar seviyorum?)
Zarf Tamlayıcısı

Gelmediğinden bu konuyu anlamadı. (Niçin anlamadı?)
Zarf Tamlayıcısı

Güle oynaya okula gitmişti oysa. (Nasıl gitmişti?)
Zarf Tamlayıcısı

İzmir’den **uçakla** geldik. (Neyle geldik?)
Zarf Tamlayıcısı

Uyarı: “İçeri, dışarı, aşağı, yukarı, ileri, geri” gibi yer yön sözcükleri yalın haldeyken zarf tümlecisi, ismin –e,-de, -den halindeyken dolaylı tümleç, ismin –i halindeyken nesne olur.

İçeri gel.
Zarf Tamlayıcısı

İçeriye gel.
Yer Tamlayıcısı

İçeriye temizle.
Belirtili Nesne

Cümleleri Öğeleri İle İlgili Genel Özellikler

a- Cümlelerin kuruluşuna katılmayan, yani öge olmayan ve dolaylı olarak cümlelerin anlamına yardımcı olan unsurlardır. Bağlaçlar, ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, ara sözcükler cümle kuruluşunun dışında kalan cümle dışı unsurlardır.

Şair, sen üzüldükçe ve öldükçe yaşarsın.

Bahçeye indim; **fakat** çiçeklerin kokusunu alamadım.

Başımın ağrısı yazları **–sıcaklardan olmalı-** artar.

Şu kopan fırtına Türk ordusudur, **ya Rabbi!**

b- Soru cümleleri, değişik öğeleri buldurmaya yönelik olabilir. Sorunun cevabı hangi öge ise soru cümlesi onu buldurmaya yöneliktir.

-Sana **kim** izin verdi? –**Babam** = özneye yönelik

-**Hangisini** beğendin? –**Bunu** = nesneye yönelik

-**Ne zaman** geleceksin? –**Yarın** = zarf tümlecine yönelik

